

Magnetostatyka

Nazwa magnetyzm pochodzi od Magnezji w Azji Mniejszej, gdzie już w starożytności odkryto rudy żelaza przyciągające żelazne przedmioty. Chińczycy jako pierwsi (w III w n.e.) praktycznie wykorzystywali magnetyzm. Zauważyli oni, że pewne minerały oraz żelazne przedmioty, które weszły z nimi w kontakt (magnesy), ustawiają się zawsze w określonej orientacji względem stron świata.

Działania magnetyczne wykazują wyraźną biegunowość: jeżeli dwa magnesy przyciągają się pewnymi obszarami, to po odwróceniu jednego z nich będą się odpychać. Wykazują więc biegunowo przeciwne działanie. Zwyczajowo ten biegun, który ustawia się na północ nazywamy północnym. Jednoimienne bieguny odpychają się, różnoimienne przyciągają.

Bieguny magnetyczne zawsze występują razem. Nie istnieje monopol magnetyczny - samodzielny biegun północny lub południowy.

Początkowo nie łączono zjawisk magnetycznych z elektrycznymi. Dopiero w 1820 Oersted stwierdził, że dookoła przewodu z prądem powstaje pole magnetyczne. Odkrycie wywołało lawinę prac Ampera, Faraday'a i innych, prowadząc do sformułowania klasycznej teorii elektromagnetyzmu (przez Maxwella) i wykrycia fali elektromagnetycznej (Herz, 1888)

Siła Lorentza

W polu magnetycznym na poruszające się ładunki działa siła. To zjawisko można uznać za najbardziej pierwotne dla magnetyzmu. Siła ta (nazywana *siłą Lorentza*) jest proporcjonalna do wielkości ładunku i prędkości, a do tej ostatniej i do kierunku pola skierowana prostopadle. Można to zapisać tak:

$$\vec{F} = q (\vec{v} \times \vec{B})$$

Wyrażenie na *siłę Lorentza* może być uznane za definicję *indukcji pola magnetycznego $\vec{B}$*

Jednostkę indukcji pola magnetycznego nazywa się *teslą*
[N*s/C*m] = [T].

Siła Lorentza działa prostopadle do prędkości ładunku. Nie zwiększa prędkości, a jedynie zmienia jej kierunek. Nie zwiększa energii kinetycznej i nie wykonuje pracy.

W przewodniku, w którym płynie prąd elektryczny poruszają się ładunki. Działa na nie siła Lorentza. Rozważmy siłę działającą na niewielką “porcję” płynącego ładunku:

$$d\vec{F} = dq (\vec{v} \times \vec{B})$$

ponieważ

$$I = \frac{dq}{dt}; dt \cdot \vec{v} = d\vec{l}$$

gdzie wektor *d $\vec{l}$* oznacza element drogi nośników ładunku po przewodzie

$$d\vec{F} = I dt (\vec{v} \times \vec{B}) = I (d\vec{l} \times \vec{B})$$

całkowita siła działająca na przewód z prądem wyniesie więc

$$\vec{F} = I \int_l (d\vec{l} \times \vec{B})$$

musimy policzyć całkę krzywoliniową po całym przewodniku.

W przypadku pola elektrycznego oglądaliśmy “linie sił”. Podobnie w przypadku pola magnetycznego magnesów sztabkowych możemy je zobrazować za pomocą opiłków żelaznych:

Po zdefiniowaniu indukcji pola magnetycznego możemy zdefiniować jej *strumień* przez niewielką powierzchnię:

$$\Delta \Phi_B = \vec{B} \cdot \Delta \vec{S}$$

Jednostką strumienia indukcji magnetycznej jest *weber*

$$[\Phi_B] = \text{Wb} = \text{T} \cdot \text{m}^2 = \text{V} \cdot \text{s}$$

Strumień indukcji pola magnetycznego przez dowolną powierzchnię będzie równy

$$\Phi_B = \int_S \vec{B} \cdot d\vec{S}$$

Linie sił stałego pola magnetycznego są zawsze liniami zamkniętymi. Wynika to z faktu, że nie istnieją monopole magnetyczne. Zatem strumień indukcji magnetycznej przez powierzchnię zamkniętą jest zawsze równy zero.

$$\Phi_B = \oint_S \vec{B} \cdot d\vec{S} = 0$$

Jest to odpowiednik *prawa Gaussa dla pola magnetycznego*. Podobnie jak dla pola elektrycznego można przejść do postaci różniczkowej tego prawa:

$$\nabla \cdot \vec{B} = 0$$

Pole magnetyczne jest bezźródłowe w każdym punkcie przestrzeni.

Do przemyślenia w długie upojne wieczory:

-- Dysponujesz dwiema stalowymi sztabkami, z których jedna jest namagnesowana, a druga nie. Jak bez użycia dodatkowych przedmiotów sprawdzić, która jest namagnesowana?

-- Siły magnetyczne działają na ładunki w kierunku prostopadłym do kierunku ich prędkości, a zatem nie wykonują żadnej pracy. Co zatem wykonuje pracę w silniku elektrycznym?!

Do policzenia

-- Policzmy moment siły działający na umieszczoną w jednorodnym polu magnetycznym kwadratową ramkę utworzoną z przewodnika, przez który płynie prąd, a której płaszczyzna jest równoległa do wektora indukcji pola magnetycznego.